

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Педагогічний факультет

Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

**Формування навичок самостійної роботи учнів
початкової школи в процесі опанування змістової
лінії «Сюжетні задачі та їх дослідження»**

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 451 групи

Спеціальності 013 Початкова освіта

Спеціалізація: українознавство

Освітньо-професійної (наукової)

програми Початкова освіта

Ізмайлова Олена Сергіївна

Керівник к.пед.н., доцент Раєвська І.М.

Рецензент Сліпченко Л.М.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти формування навичок самостійної роботи у молодших школярів	6
1.1. Підходи щодо означення поняття «самостійна робота» у психолого-педагогічній літературі.....	6
1.2. Класифікація видів і форм самостійної роботи.....	11
1.3. Дидактичні принципи організації самостійної роботи молодших школярів.....	17
РОЗДІЛ 2. Методичні основи формування самостійності у молодших школярів у процесі опанування змістової лінії «Сюжетні задачі та їх дослідження»	20
2.1. Логіко-математичний аналіз змістової лінії «Сюжетні задачі та їх дослідження».....	20
2.2. Вимоги до створення завдань для формування навичок самостійної роботи під час вивчення теми «Прості задачі».....	23
2.3. Комплекс вправ для формування навичок самостійної роботи під час вивчення теми «Прості задачі».....	28
ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35
ДОДАТКИ	37
Додаток А. Види самостійних робіт на уроках математики.....	37

Додаток Б. Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського	державного
університету.....	40

ВСТУП

Одним із важливих завдань, які ставить перед собою Нова українська школа є виховання мислячої людини, яка б уміла аналізувати, порівнювати, узагальнювати, самостійно здобувати інформацію, висловлювати свою думку, робити висновки. У цьому контексті перед учителем постає проблема відшукування ефективних шляхів й інноваційних підходів, які сприятимуть реалізації основного завдання - навчити дітей вчитися. Одним із можливих способів вирішення цього завдання є формування самостійності здобувачів освіти, що в умовах дистанційного навчання набуває особливої актуальності.

Більшість дослідників вважають, що ефективність навчання безпосередньо залежить від ступеня залученості дитини в самостійну діяльність. Доцільність самонавчання визначається не тільки вимогою часу, але і потребою самої особистості. Тільки здатна до саморозвитку особистість може називатися компетентним фахівцем у своїй галузі. Самостійна робота - найважливіша форма навчальної діяльності, оскільки учень самостійно вирішує пізнавальні завдання. Загальновідомо, що під час розв'язання складних завдань дитина здобуває навички та знання, що впливають на розвиток її творчого потенціалу, показуючи її самостійність та уміння показати свої здібності. У зв'язку з цим особлива роль відводиться вивченню освітньої галузі «Математика».

Проблема формування навичок самостійної роботи учнів була і залишається предметом вивчення багатьох науковців. До питання сутності поняття «самостійна робота» зверталися А. Алексюк, В. Буряк, Т. Донченко, Т. Ільїна, В. Підкасистий, В. Ушинський, Ю. Бабанський, М. Данилов, Н. Тализіна, О. Савченко, Н. Кічук, Л. Романюк. Предметом їх дослідження були завдання, цілі, дидактичні принципи, форми і методи організації в процесі навчання, функції самостійної роботи.

А. Бобро, М. Гриньов, Л. Дубровська, Л. Занков, Л. Журавська, Р. Пріма, С. Осіпова, Б. Єсіпов, В. Оконь, І. Хом'юк, Г. Коджаспаров досліджуючи практичну сторону організації самостійної діяльності здобувачів освіти, довели, що одним із ефективних засобів розвитку самостійності й творчої активності учнів є самостійна робота.

Однак проблема ефективної організації самостійної роботи учнів у процесі розв'язування математичних задач не стояла на першому плані, а зачіпалася лише побічно в зв'язку з іншими питаннями. На сьогодні в рамках нової парадигми освіти проблема підвищення ролі і місця самостійної роботи учнів у процесі навчання математики вимагає подальшого дослідження. Тому темою нашого дослідження є «Формування навичок самостійної роботи учнів початкової школи в процесі опанування змістової лінії «Сюжетні задачі та їх дослідження»». **Мета дослідження** полягає в теоретичному обґрунтуванні та в розробці комплексу вправ для формування навичок самостійної діяльності учнів на уроках математики в початковій школі.

Метою дослідження зумовлено вибір наступних **завдань**:

1. Проаналізувати підходи щодо означення поняття «самостійна робота» у психолого-педагогічній літературі.
2. Дослідити види і форми самостійної роботи у початковій школі.
3. Визначити дидактичні принципи організації самостійної роботи молодших школярів.
4. Визначити вимоги до створення завдань для формування навичок самостійної роботи під час опанування змістової лінії «Сюжетні задачі та їх дослідження».
5. Розробити комплекс вправ для формування навичок самостійної роботи під час вивчення теми «Прості задачі».

Об'єкт дослідження - процес навчання математики у початковій школі.

Предмет дослідження – комплекс вправ для самостійної роботи учнів на уроках математики під час навчання розв’язування задач.

У роботі використані теоретичні та емпіричні **методи дослідження**: вивчення психологічної, педагогічної, методичної літератури з проблеми дослідження, аналіз, порівняння, систематизація, узагальнення; педагогічне спостереження, аналіз продукту діяльності.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ

1.1. Підходи щодо означення поняття «самостійна робота» у психолого-педагогічній літературі

Пильна увага до проблеми самостійності школярів у процесі навчання математики характерна для всіх періодів розвитку школи. Зокрема, ще К. Ушинський висловив думку, яка й нині є актуальною для теорії і практики навчання: «Слід пам'ятати, що треба передавати учневі не тільки ті чи інші знання, але й розвивати в ньому бажання і здатність самостійно, без вчителя, засвоювати нові знання» [21]. Основоположник педагогічної науки Ян Амос Коменський писав: «Керівною основою нашої дидактики нехай буде: дослідження і відкриття методу, при якому учнів менше б учили, учні більше б вчилися ... » [9].

На основі аналізу науково-педагогічної літератури можна стверджувати, що в науці термін «самостійна робота» трактується неоднозначно.

Зокрема, можна виділити декілька різноманітних підходів до визначення означуваного поняття. До першої групи віднесемо напрацювання вчених, які розглядали самостійну роботу як засіб організації самостійної діяльності. Так, М. Фіцула розглядає самостійну роботу як активну і творчу форму, яка є системою організації педагогічних умов, що забезпечує управління навчальною діяльністю учнів у відсутності вчителя і без його безпосередньої участі [22].

Друга група вчених Л. Замеліна, А. Усова розглядають самостійну роботу як важливий метод навчання, що передбачає індивідуальну активність самих учнів при закріпленні отриманих знань, навичок, умінь під час підготовки до занять.

На думку А. Усової, самостійна робота - це метод навчання, який навчає дітей мислити, аналізувати і узагальнювати факти, що в свою чергу позитивно позначається на засвоєнні матеріалу.

Щодо третьої групи вчених (П. Підкасистий, В. Сухомлинський, А. Зимня), то науковці дають тлумачення самостійної роботи як виду діяльності. Так, П. Підкасистий підкреслює, що «...будь-яка організована вчителем активна діяльність учнів, спрямована на виконання поставленої дидактичної мети в спеціально відведений для цього час» [14].

Саме в цій площині А. Зимня розглядає самостійну роботу як цілеспрямовану, внутрішньо мотивовану структуровану самим об'єктом у сукупності виконуваних дій і коригується ним у процесі та за результатом діяльності.

Поряд з цим її виконання вимагає «досить високого рівня самосвідомості, рефлексивності, самодисципліни, особистої відповідальності, доставляє учневі задоволення як процес самовдосконалення і самопізнання» [7].

А. Зимня підкреслює, що при правильно організованій діяльності на уроці, самостійна робота мотивує на її продовження у позаурочний час. «Для вчителя це означає чітке усвідомлення не тільки свого плану навчальних дій, а й усвідомлене його формування у школярів як деякої схеми освоєння навчального предмета в ході вирішення нових освітніх завдань» [7].

Розглядаючи означене утворення слід зазначити, що велику увагу формуванню навичкам самостійності, активності молодшого школяра приділяв і відомий вітчизняний педагог В. Сухомлинський: «Підготовленим до життя, до праці треба вважати нині того, хто має не тільки добрі знання, а й здатність постійно збагачувати їх, розширювати свій кругозір – учитися самостійно...» [19, с. 91].

Розглянемо докладніше деякі підходи до визначення самостійної роботи, представлені в сучасній методичній літературі.

Як зазначає Б. Єсипов, «самостійна робота – це така робота, яка виконується без безпосередньої участі вчителя, але під його керівництвом у спеціально відведений для цього час» [5, с. 15].

На думку А. Алексюка, В. Буряка, О. Савченко, М. Вашуленка, П. Блонського, Т. Шамової самостійна робота є чи не єдиним способом формування самостійності учнів у набутті знань. Сутність їх підходу полягає у тому, що самостійності не можна навчитися, її можна лише виховувати та здобути завдяки власній діяльності з появою внутрішньої потреби у знаннях та пізнавального інтересу. Внутрішня пізнавальна потреба, яка виробляється у процесі самостійної роботи, допомагає доказово міркувати, удосконалювати розумові операції, виховувати волю, навички колективної праці.

Стосовно цього висловлює свої міркування і Т. Шамова. Вона зазначає: «Самостійна робота є засобом активної пізнавальної діяльності за певних умов: якщо чітко поставлена мета роботи; у процесі роботи учень долає інтелектуальні труднощі, проявляючи вольові зусилля; у процесі роботи закріплюються або отримуються нові знання і способи діяльності; у процесі виконання роботи учень розвиває свої етичні та фізичні сили» [23, с. 32].

Поняття самостійності у закордонній науково-методичній літературі трактується по-різному: у Німеччині – як «непряме навчання»; в Австрії – «тиха робота», у Франції та Англії – «індивідуальна робота»; у США – «незалежне навчання».

Н. Дайрі [4], розглядаючи поняття «самостійна робота», виділяє кілька її ознак: відсутність сторонньої прямої допомоги; опора на власні знання, вміння, переконання, життєвий досвід, використання їх при розгляді питання і вирішенні його по-своєму, висловлювання власної

аргументації, прояв ініціативи і творчості; освітній, виховний, логічний зміст роботи, який збагачує здобувача освіти, викликає напругу мислення.

Питання про структурні принципи аналізу місця, значення і функції самостійної діяльності розглядається у двох варіантах. Вони близькі по суті, але мають свою специфіку та власне наповнення. За умови їх єднання розглянуті варіанти визначають сутність самостійної діяльності (Рис.1.1.).



Рис.1.1. Функції самостійної діяльності

Отже, в соціальному плані самостійна робота може розглядатися у абиякому відношенні людини до навколишнього світу, у всякому вигляді її конкретної взаємодії з середовищем.

Аналіз педагогічної літератури дозволяє нам переконатися, що в якості основних ознак у понятті «самостійна робота» слід обрати:

- наявність завдання,

- керівництво вчителя,
- самостійність учнів,
- виконання завдання учнями без безпосередньої участі вчителя,
- активність учнів.

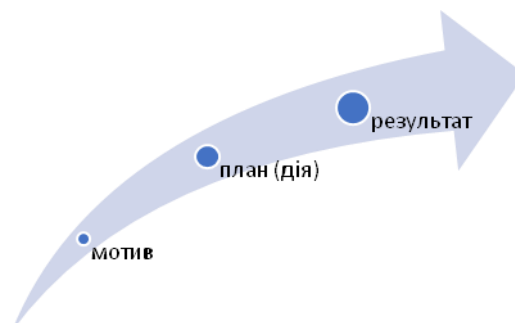


Рис.1.2. Процес самостійної діяльності

З вище викладеного можна зробити висновок, що до сих пір однозначного, єдиного і узгодженого визначення сутності поняття «самостійна робота» не має, у науково-педагогічній літературі розглядається як «метод навчання», або «як система прийомів навчання», або як «форма організації навчальної діяльності».

Тому, підсумовуючи все вищесказане, ми робимо висновок про те, що системо утворюючим ядром самостійної роботи є діяльність здобувачів освіти як активних її суб'єктів, що представляє собою багатостороннє, полі функціональне явище, специфіка і важливість якого визначається тим, що воно має не тільки навчальне, а й особистісне і суспільне значення. Тому ефективність і результативність самостійної роботи визначається тим, наскільки глибоко і точно в ній відображена специфіка виду діяльності самих учнів. Це, безсумнівно, вимагає від учителя високого рівня методичної компетенції і великої майстерності.

Таким чином, самостійна робота - це відповідно спланована організаційно й методично спрямована пізнавальна діяльність без прямого втручання вчителя, яка є компонентом цілісного педагогічного

процесу, з притаманними їй функціями, такими як виховна, освітня, розвивальна.

Аналіз значної кількості науково-методичних робіт дав змогу визначити, що самостійна робота - це така форма організації навчальної діяльності, що здійснюється під прямим або непрямим керівництвом педагога самостійно вирішувати пізнавальну задачу або виконувати практичну роботу, виявляючи зусилля та активність.

1.2. Класифікація видів і форм самостійної роботи

У педагогічній літературі існує різна класифікація самостійної роботи - за дидактичною метою, за різними джерелами знань, рівнем продуктивної творчої діяльності учнів.

Одна з головних класифікацій видів самостійних робіт представлена у працях П. Підкасистого. Ґрунтуючись на роботах інших дидактів, дослідник класифікував самостійні роботи так, щоб вони відповідали основним вимогам розвиваючого навчання: однозначності і точності визначення кожного виду самостійної роботи, схильності видів по мірі зростання їх складності. У цьому контексті педагог виділяв такі види самостійної роботи:

1. Відтворення самостійної роботи за зразком.
2. Реконструктивно-варіативні - учні самостійно знаходять способи вирішення завдань до певної умови.
3. Евристичні - учні самі вибирають шляхи вирішення завдання.
4. Творчі - учні отримують нові знання і закріплюють навички самостійного пошуку знань [13, с. 15].

І. Малкін [12] бере за основу своєї класифікації самі завдання. Приділяючи увагу змісту навчальних завдань для самостійної роботи, він виділяє такі типи завдань:

1. Роботи репродуктивного типу:

- а) на відтворення, які потрібні для запам'ятовування способів дій в конкретних ситуаціях (наприклад, ознак, фактів і визначення понять);
- б) тренувальні складаються з однотипних завдань. Вони враховують суттєві ознаки правила або визначення, що дається;
- в) оглядові: спрямовані на повторення вивченого матеріалу;
- г) перевірочні за допомогою яких здійснюється контроль і перевірка отриманих та засвоєних знань.

2. Роботи пізнавально-пошукового типу:

- а) підготовчі, спрямовані на актуалізацію опорних знань;
- б) констатувальні, пов'язані з описом фактів або явищ;
- в) експериментально-пошукові, які засновані на дослідних методах навчальних завдань;
- г) логічно-пошукові, де використовуються завдання для узагальнення вивченого матеріалу за основними, проблемними питаннями.

3. Роботи творчого типу.

Отже, як видно із досліджень П. Підкасистого, І. Малкіна види самостійних робіт, які відповідають різним ознаками класифікації, тісно пов'язані між собою. Провідним у класифікації виступає та чи інша ознака - що визначається даним контекстом.

Усі види самостійних робіт, які використовують у початковій школі, можна класифікувати за різними ознаками: за дидактичними цілями, формою організації діяльності учнів, способами і засобами діяльності, формою завдань, формою відповіді, характером діяльності, місцем виконання, місцем у процесі навчання, методами самостійної роботи.

І. Малкін, І. Зоренко, Б. Єсіпов самостійні роботи за дидактичною метою поділяють на п'ять груп. До першої групи вони відносять: оволодіння умінням самостійно здобувати нові знання. Друга і третя група – це закріплення і уточнення знань та вироблення вміння

застосовувати їх на практиці. Четверта група самостійних робіт, де за мету ставлять уміння і навички практичного характеру. П'ята група творчого характеру, де треба проявити вміння застосовувати знання в ускладненій ситуації.

Розглядаючи зазначені групи, які тісно пов'язані між собою, важливо відзначити, що кожна з них включає в себе ще кілька видів самостійної роботи. Це вказує на те, що одну й ту ж дидактичну задачу можна вирішити різними способами. Так, наприклад, під час виконання практичних робіт школярі не тільки набувають уміння й навички, а й отримують нові знання і закріплюють уміння застосовувати здобуті знання.

У таблиці 1 представлені приклади різних видів самостійних робіт в залежності від дидактичних цілей.

Табл.1.1

Види самостійних робіт та дидактичні вимоги до них

Види самостійних робіт	Дидактична мета
відтворюючі	При виконанні робіт цього типу діяльність учнів не зовсім самостійна, оскільки їхня самостійність обмежується простим відтворенням, повторенням дій за зразком. Однак, роль таких робіт досить значна. Вони формують ґрунт для дійсно самостійної діяльності учня. Роль учителя полягає в тому, щоб для кожного учня визначити оптимальний обсяг роботи. Передчасний перехід до самостійних робіт інших типів позбавляє учня необхідної системи знань, умінь і навичок. Затримка на роботах за зразками - зайва витрата часу, що сприяє породженню нудьги й неробства. У школярів зникає зацікавленість до навчання і предмета, настає гальмування в їхньому розвитку
реконструктивно-варіативні	на основі раніше отриманих знань та за даної вчителем ідеї самостійно знайти конкретні способи вирішення завдань. Самостійні роботи цього типу сприяють осмисленому перенесенню знань у типові ситуації, виробленню умінь

	аналізувати події, явища, факти, формуванню прийомів і методів пізнавальної діяльності, розвитку внутрішніх мотивів пізнання, створюють умови для розвитку розумової активності школярів.
евристичні	формують уміння і навички пошуку відповіді за межами відомого зразка. Учень сам обирає шлях вирішення завдання на основі вже відомих йому знань. На даному рівні продуктивної діяльності формується творча особистість учня. Постійний пошук нових рішень, узагальнення й систематизація нових знань, перенесення їх в нові, нестандартні ситуації роблять знання учня більш гнучкими, мобільними, виробляють уміння, навички і потреби самоосвіти. Види евристичних самостійних робіт можуть бути найрізноманітнішими: від самостійного пояснення, аналізу демонстрації, явища, реакції до обґрунтування висновків за допомогою аргументів, рівнянь, розрахунків.
творчі	є кінцем системи самостійної діяльності школярів, яка дозволяє їм отримувати принципово нові знання, зміцнити навички самостійного пошуку знань. Психологи вважають, що розумова діяльність школярів при вирішенні проблемних, творчих завдань аналогічна розумовій діяльності творчих і наукових працівників.

Більшість методистів вказують на те, в початковій школі використовують такі види самостійних робіт:

- завдання, які є підготовчими і виконуються до вивчення нового матеріалу (це можуть бути вправи із підручника, картки, таблиці);
- завдання, що проводяться за допомогою інструкції на самостійне вивчення нового матеріалу;
- завдання на закріплення з опорою на алгоритм, таблицю, пам'ятку з метою засвоєння способів дії;
- різноманітні тренувальні вправи;
- завдання, які пропонуються після засвоєння всіх частин навчального матеріалу, контрольні та перевірочні.

Як відомо, самостійні роботи за формою поділяють на усні та письмові. Частіше застосовується другий вид робіт, бо у письмових роботах самостійні завдання необхідно урізноманітнити, щоб рівномірно працювали всі види пам'яті: зорова, слухова, моторна. Важливо уникати однотипних, не цікавих завдань, що перевантажують один з каналів сприйняття.



Рис. 1.3. Класифікація самостійних робіт

Особливість фронтальної форми організації самостійної діяльності учнів полягає в тому, що всі учні виконують спільні завдання, при цьому використовуються загальні прийоми організації і керівництва їх діями. Головна перевага таких робіт полягає в тому, що під час їх виконання можливі колективні устремління до спільної мети, рішення єдиних завдань спонукають учнів до співпраці. Проміжні та кінцеві результати можуть успішно обговорюватися всіма учнями, піддаватися взаємному контролю. Це істотно впливає на якість знань і умінь, стимулює пізнавальний інтерес і активність учнів.

Фронтальна форма організації самостійної діяльності найбільш доцільна, коли учні приступають до вивчення теми, тоді важливо створити певний настрій, викликати інтерес до нової теми. Також важлива і корисна вона на початковому етапі формування умінь, коли учні опановують способами виконання завдання за зразком. Фронтальна робота порівняно з індивідуальною та груповою дозволяє вчителю легше вирішувати деякі організаційні питання, так як фронтальну роботу можна провести в класі не маючи карток і інших роздавальних матеріалів. Два, три завдання можуть бути вказані на дошці або підручнику. Пропонуючи завдання, вчитель орієнтується на «середнього учня».

Помітне поширення в НУШ отримала групова форма організації самостійної роботи, бо є сприятливими умовами для співпраці самих учнів, для їх колективної взаємодії. Робота в групі - це можливість спілкування, дефіцит якого постійно спостерігається і в школі, і в родині. Серед простих і найчастіше вживаних форм співпраці здобувачів освіти на уроці - робота в парах постійного складу. У процесі групової роботи кожен учень має можливість проявити самостійність, виконуючи конкретні дії.

Питання класифікації самостійних робіт розглядали Н. Дайрі, Б. Єсипов, Т. Коваль. Вказуючи різні ознаки (дидактичну мету, характер навчальної діяльності учнів, зміст, ступінь самостійності й елемент творчості), кожна із них може включати в себе кілька видів самостійної роботи, адже рішення однієї і тієї ж дидактичної задачі може здійснюватися різними способами. При існуючому різноманітті класифікацій самостійних робіт (П. Підкасистий, І. Малкін та інші) найбільш завершені класифікації ґрунтуються на зовнішніх ознаках. Більш перспективними виявилися спроби показати внутрішню сутність самостійної роботи шляхом класифікації завдань.

1.3. Дидактичні умови організації самостійної роботи молодших школярів

Як засвідчують результати нашого дослідження (п.1.1.,1.2.), самостійна робота розглядається як специфічна форма навчальної діяльності для якої характерно: планування, мета, завдання, виконання дій, контроль та корекція.

Самостійні роботи повинні сприяти вирішенню основних дидактичних завдань – оволодіння глибокими і міцними знаннями, розвитку у них пізнавальних здібностей, вмінню самостійно застосовувати їх на практиці. Успіх самостійної роботи буде залежати від сформованості навичок (практичних, розумових), необхідних для поставленої мети.

Система роботи повинна задовольняти основним принципам дидактики: доступності, систематичності, зв'язку теорії з практикою, навчання на високому науковому рівні. Завдання повинні бути посильними для дітей, різноманітними за навчальною метою і змістом, з поступовим наростанням самостійності шляхом ускладнення розумових задач та зміни ролі і рівня допомоги педагога.

Послідовність виконання самостійних робіт повинно логічно впливати з попередніх і бути підґрунтям для виконання наступних. «Успіх вирішення цього завдання залежить не тільки від педагогічної майстерності вчителя, а й від того, як він розуміє значення і місце кожної окремої роботи в системі робіт, у розвитку пізнавальних здібностей учнів, їх мислення та інших якостей» [12].

Ефективність самостійної роботи досягається за умови якщо для неї передбачається спеціальний час на кожному уроці, проводиться вона планомірно і систематично, а не випадково, використовуються різні види. При дотриманні цієї умови у здобувачів освіти можуть

формуватися стійкі вміння і навички та пришвидшуються темпи під час виконання.

При плануванні самостійних робіт можна скористатися такою приблизною схемою:

1. Розділ, тема, питання курсу.
2. Мета самостійної роботи.
3. Зміст самостійної роботи.
4. Форми організації учнів під час самостійної роботи.
5. Способи і засоби діяльності здобувачів освіти.
6. Форма завдань.
7. Форма відповіді.
8. Характер діяльності учнів.
9. Місце самостійної роботи в освітньому процесі.
10. Характер трудомісткості самостійної роботи.
11. Результат самостійної роботи (ступінь досягнення мети).

Основним при розгляді проблем ефективного застосування самостійної роботи учнів при вивченні математики в школі необхідно відзначити той факт, що зміст самостійної роботи повністю направлено на реалізацію її цілей. При відборі завдань самостійних робіт важливо врахувати психолого-педагогічні умови, що сприяють підвищенню ефективності їх застосування:

- включення в освітній процес дидактичних засобів, які оптимізують діяльність вчителів та школярів;
- посилення ролі контрольної-діагностичних процедур для підвищення ефективності самостійної роботи;
- використання дидактичних засобів освітнього процесу для формування активно-пошукового рівня самостійності школярів;
- облік індивідуальних стилів навчальної діяльності.

Взагалі, до умов відбору завдань для самостійної роботи можна віднести досить великий ряд різних факторів, а саме:

1. Забезпечення правильного поєднання обсягу спільної з учителем роботи і самостійної.
2. Методично правильна організація роботи здобувача освіти.
3. Забезпечення учня необхідними методичними матеріалами.

Вчитель повинен вчасно перемикає увагу учнів, які успішно впоралися із завданнями на виконання більш складних. Можливо для деяких учнів зменшити кількість тренувальних вправ, а для інших дати більше в різних варіаціях, щоб вони навчилися самостійно застосовувати нове правило до вирішення навчальних завдань. Тут шкідлива надмірна квапливість, як і надмірно тривале «тупцювання на місці», не просуває учнів вперед в пізнанні нового, в оволодінні вміннями і навичками.

4. Під час виконання самостійної роботи, завдання повинні викликати інтерес в учнів. Для цього підбирати кожен раз нові завдання, незвичні за змістом. Для дітей цікаві самостійні роботи, де вони досліджують предмети і явища.

5. За умови планомірного і систематичного включення самостійних робіт в освітній процес початкової школи в учнів будуть вироблятися вміння та навички.

6. Здійснювати розумне поєднання викладу матеріалу вчителем з самостійною роботою учнів: зайве захоплення самостійною роботою може уповільнити темпи вивчення програмного матеріалу, темпи просування учнів уперед у пізнанні нового.

8. Під час виконання учнями самостійних робіт будь-якого виду керівна роль належить вчителю. Бо саме він продумує систему самостійних робіт, їх планомірне включення в освітній процес при цьому враховує індивідуальні особливості учнів.

Виходячи з принципів навчання, самостійна робота молодших школярів повинна сприяти їх особистісному розвитку.

РОЗДІЛ 2. Методичні основи формування самостійності у молодших школярів у процесі опанування змістової лінії «Сюжетні задачі та їх дослідження»

2.1. Логіко-дидактичний аналіз змістової лінії «Сюжетні задачі та їх дослідження»

У новій типовій освітній програмі, розробленій під керівництвом О. Савченко зазначено, що «одним із завдань навчання математики є формування в учнів здатності розпізнавати практичні проблеми, які можна розв'язати із застосуванням математичних методів. У зв'язку з цим особливо значуща роль відведена змістовій лінії «Сюжетні задачі та їх дослідження» [20].

«Сюжетні задачі виступають важливим засобом ілюстрації і конкретизації навчального матеріалу; розвитку пізнавальних процесів, оволодіння прийомами розумової діяльності; виховання вольових якостей, естетичних почуттів; розвитку вміння будувати судження, робити висновки; формування в учнів мотивації їхньої навчальної діяльності, інтересу та здатності до цієї діяльності» [15].

Метою змістової лінії є формування в учнів здатності розпізнавати практичні проблеми, розв'язання яких потребує застосування математичних методів, виконання найпростіших навчальних досліджень, уміння працювати із задачею, умінь розв'язувати задачі певних типів.

Під сюжетною задачею С. Скворцова розуміє «математичну задачу, в якій описаний деякий життєвий сюжет, а саме кількісний бік реальних процесів, явищ та ситуацій і міститься вимога знайти шукану величину за даними в задачі величинами та зв'язками між ними» [15].

У початковій школі для забезпечення зв'язку математики з реальним життям дитини реалізація змістової лінії «Сюжетні задачі та їх

дослідження» відбувається на основі вирішення сюжетних задач, в т.ч. і практико-зорієнтованих. Як стверджують автори програми з математики «...уміння розв'язувати задачі є не лише показником навченості, а й здатності до самостійної навчальної діяльності» [20].

Особливістю змістової лінії (методика автора програми С. Скворцової) є саме процес дослідження впливу складників задачі на її розв'язання на різних варіаціях умов, добираючи умову до запитання, або навпаки, підбираючи вираз до умови. Тому не завжди робота над сюжетною задачею повинна закінчуватися відповіддю на запитання і розв'язанням великої кількості задач. Використовуючи спеціальну систему навчальних завдань, учні аналізують спосіб розв'язування задачі на прикладі опорної задачі, узагальнюють його, а потім застосовують до наступних задач (табл.2.1.).

Разом з тим, доцільно запроваджувати навчальні дослідження й на інших видах робіт: математичні завдання на спостереження, на визначення відмінностей та їх впливу на розв'язання, завдання з декількома правильними розв'язками, або кілька способів рішення; практико зорієнтовані ситуації з життя дитини, що вимагають застосування набутого нею досвіду математичної діяльності.

У зв'язку з цим, дослідження доцільно вводити в канву завдань через спонування до дослідницьких дій: обґрунтуй, доведи, встанови, визнач, досліді тощо. Саме така робота над математичними задачами із навчальними дослідженнями є засобом формування самостійності у здобувачів освіти.

Розв'язання задачі - це діяльність, що складається з певної сукупності дій і операцій. Розв'язати задачу - це значить через логічно вірну послідовність дій і операцій з об'єктами, числами, величинами, відносинами виконати вимогу завдання (відповісти на її запитання).

У структурі процесу розв'язання задач можна виділити наступні дії:

- 1) ознайомлення із задачею, виділення та аналіз її умови;
- 2) запис умови у вигляді моделі, схеми, короткої умови, малюнка;
- 3) виділення сутності та способу розв'язання (планування);
- 4) розв'язання задачі (виконання);

Табл. 2.1.

Змістові аспекти вивчення ЗЛ «Сюжетні задачі та їх дослідження»

Клас	Вид задачі	Формування вмінь	Очікувані результати
1	Прості	поняття про задачу, її структурні елементи, сутність процесу розв'язування. створювати математичну модель задачі; обґрунтовувати вибір арифметичної дії, необхідної для відповіді на запитання задачі;	набуття учнями загального уміння розв'язувати сюжетні задачі
2	Прості, складені	поняття про задачу, її структурні елементи, сутність процесу розв'язування; створення математичної моделі задачі	набуття учнями загального уміння розв'язувати сюжетні задачі; складання оберненої задачі
3	Прості, складені, типові	задачі подаються з поступовим підвищенням складності; вдосконалення загального уміння розв'язувати задачі на матеріалі нових видів простих та складених задач; під час розв'язування складених акцент ставиться на аналітичних або синтетичних міркуваннях щодо пошуку плану розв'язування	уміння розв'язувати задачі певних типів, а також задачі з геометричним змістом; формування окремих умінь розв'язувати задач
4	Типові	досліджувати вплив складників задачі на її розв'язання на різних варіаціях умов. Уміння розв'язувати задачі різними способами; аналізувати задачі, порівнювати;	формування окремих умінь розв'язувати задач; перевірка(пряма, непряма)

		Уміння розв'язувати задачі з буквеними даними	правильності її розв'язку
--	--	---	---------------------------

Існують різні методи розв'язання задач. Так, наприклад, під час розв'язування: простих задач звертається увага на обґрунтуванні вибору арифметичної дії, що потребує запитання задачі; складених - на аналітичних або синтетичних міркуваннях щодо пошуку плану розв'язування.

У змістовій лінії «Сюжетні задачі та їх дослідження» чітко визначено види задач та загальні прийоми роботи над задачами. Таким чином, є можливість прослідкувати динаміку формування уміння розв'язувати задачі у здобувачів освіти з 1 по 4 класи.

Для того, щоб найбільш повно досягти результатів навчання на уроках математики за допомогою використання самостійних робіт, спрямованих на розвиток умінь розв'язувати задачі, необхідно керуватися всіма вищевикладеними принципами і вимогами.

2.2. Вимоги до створення завдань з формування навичок самостійної роботи під час вивчення теми «Прості задачі»

Керуючись теоретичними принципами, що визначені у першому розділі, ми визначили основні вимоги до відбору завдань для проведення самостійної роботи на уроках математики:

- наявність конкретної мети (чітке формулювання мети);
- наявність конкретного завдання (чітке формулювання завдання, яке повинно відповідати психофізіологічним і пізнавальним особливостям учнів);
- наявність логічного зв'язку раніше вивченого матеріалу, поступове ускладнення, з точки зору матеріалу і способів діяльності, ступінь складності завдань для самостійної роботи повинна задовольняти принципам поступового

переходу з одного рівня самостійності на інший. (Брати до уваги результати, висновки попередніх самостійних робіт із запропонованої теми);

- чітка форма вираження результату самостійної роботи;
- урахування індивідуальних особливостей школярів;
- указівка термінів виконання, орієнтовний обсяг роботи;
- указівка основних вимог до результатів роботи;
- використання різноманітних форм самостійної роботи.

Підбираючи завдання для самостійної роботи необхідно звести до мінімуму шаблонне їх виконання. Зміст самостійної роботи і форма її виконання повинні викликати пізнавальний інтерес і постійну мотивацію в учнів виконати роботу до кінця.

Для того, щоб в процесі навчання математики, зокрема в процесі організації та проведення самостійних робіт, формувалися вміння і навички, необхідно, щоб виконувалися наступні вимоги:

Перша: завдання самостійної роботи повинні бути максимально диференційованими, різнорівневими проведеними на різних етапах уроку: сприйняття, осмислення та усвідомлення, закріплення і застосування нового матеріалу.

Самостійна робота із застосуванням диференційованих завдань дається на початку, середині і в кінці уроку, в залежності від змісту і дидактичної мети його. На виконання такої роботи виділяється від 5 до 7 хвилин. У освітньому процесі можливі різні види поєднання колективної роботи і самостійних робіт із застосуванням диференційованих завдань (табл.2.2).

Табл. 2.2.

Види завдань з вивчення тем ЗЛ «Сюжетні задачі та їх дослідження»

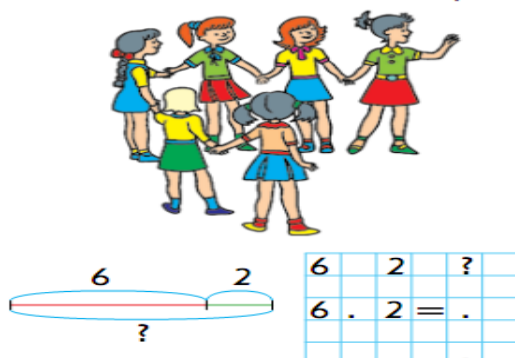
Тема, клас	Види завдань
Прості	Завдання з вибором рішення

сюжетні задачі. 1 клас	Завдання з інструкцією
	Завдання із зразком для виконання
	Завдання з виконанням певних дій
Прості, складені задачі. 2-3 клас	Завдання із зразком для виконання
	Завдання з алгоритмом
	Завдання з інструкцією
	Завдання з додатковими питаннями
Типові задачі. 3-4 клас	Завдання з додатковими вправами та інструкцією
	Завдання з алгоритмом
	Завдання з виконанням деякої частини
	Завдання з додатковою конкретизацією
	Завдання з вибором рішення

Другою вимогою, що пред'являється до завдань самостійної роботи з теми «Сюжетні задачі» полягає в тому, що деякі завдання повинні бути запропоновані з алгоритмічними приписами. Кожний алгоритмічний припис допоможе виключити помилкове рішення задачі лише в тому випадку, якщо учень добре володіє елементарними операціями дій, які складають зміст кроків алгоритму.

Завдання з алгоритмічними приписами можна широко використовувати при навчанні стандартизованим способам дій. Наведемо приклади завдань з алгоритмічним приписом для самостійної роботи з теми «Розв'язування сюжетних задач у 1 класі» (рис. 2.1).

5. Склади задачу за малюнком. Розв'яжи її, користуючись пам'яткою «Працюю над задачею».



- «Працюю над задачею»**
- ♦ Мені відомо: ...
 - ♦ Треба дізнатися: ...
 - ♦ Пояснюю розв'язання: ...
 - ♦ Розв'язую: ...
 - ♦ Відповідаю: ...

Рис.2.1. Завдання з алгоритмічним приписом

Під час опанування нового виду задачі здобувачі освіти потребують допомоги у послідовності виконання дій. Тому доцільно використовувати індивідуальні картки або ж пам'ятки з рекомендованим планом міркування.



Рис.2.2. Приклади карток з планом послідовності міркування

Третя вимога: для самостійної роботи пропонувати завдання з використанням відповідних вказівок, інструкцій. На перших уроках, після вивчення нового матеріалу під час навчання учнів розв'язувати задачі, в самостійній роботі слід використовувати завдання з вказівками та порадами приватного характеру, що визначають вибір дії, активізують увагу на виконанні головного завдання (рис.2.3).

3. Розв'яжи задачу за пам'яткою «Працюю над задачею».

- 1) Господар мав 9 кролів — 2 білі, а решта — сірі. Скільки сірих кролів було в господаря?
- 2) Білий кролик згриз 6 морквин, а сірий — на 2 морквини менше. Скільки морквин згриз сірий кролик?



Рис.2.3. Завдання з використанням відповідних вказівок, інструкцій

Потім переходити до загальних вказівок, які можуть застосовуватися як до вирішення даного завдання, так і до вирішення задач будь-якої математичної структури. Для виконання домашніх завдань необхідно перебачити інструкції із складовими алгоритму. Наприклад, якщо в завданні пропонується подати задачу у вигляді малюнку, то воно спрямоване на формування вміння розуміти умову задачі, уявляти життєву ситуацію, описану в ній.

Якщо в завданні дається інструкція скласти аналогічну задачу з іншими числами та розв'язати її, то таке завдання спрямоване на перевірку усвідомленості дій, розуміння узагальненості задач як відображення дійсності.

Дані вимоги до складання завдань, спрямованих на формування умінь самостійної роботи учнів у процесі вивчення тем змістової лінії «Сюжетні задачі та їх дослідження» сприяють розвитку якостей творчої особистості, таких як пізнавальна активність, самостійність. Відбувається формування і подальший розвиток розумових операцій, таких як аналіз, синтез, порівняння.

Як способи ускладнення завдань виступають:

- збільшення кількості виконуваних операцій;
- самостійність у виборі способу дії, відповідного даній умові;
- новизна формулювання завдань, вимагає самостійного усталення взаємозв'язків між деякими питаннями початкового курсу математики;
- активне використання в процесі виконання завдань прийомів розумової діяльності (аналізу і синтезу, порівняння, класифікації, узагальнення).

Дотримання вимог щодо організації і проведення самостійної роботи здобувачів освіти під час вивчення змістової лінії «Сюжетні задачі та їх дослідження», значною мірою сприятиме забезпеченню

учнів знаннями, розвитку їх творчої ініціативи та вміння вчитися самостійно.

2.3. Комплекс вправ для формування навичок самостійної роботи під час вивчення теми «Прості задачі»

Керуючись вимогами, викладеними в попередніх пунктах, був складений комплекс вправ для самостійної роботи з теми «Прості задачі».

На уроках математики самостійні роботи використовуються з метою повторення, систематизації та перевірки знань. У зв'язку з цим можна виділити наступні види самостійних робіт на уроках математики під час опанування змістової лінії «Сюжетні задачі та їх дослідження»:

- 1) попередні роботи, що готують до вивчення нових знань;
- 2) роботи з метою вивчення нового матеріалу;
- 3) роботи з метою повторення, закріплення знань;
- 4) роботи з метою застосування знань і формування умінь;
- 5) узагальнюючі самостійні роботи;
- 6) роботи з метою перевірки знань.

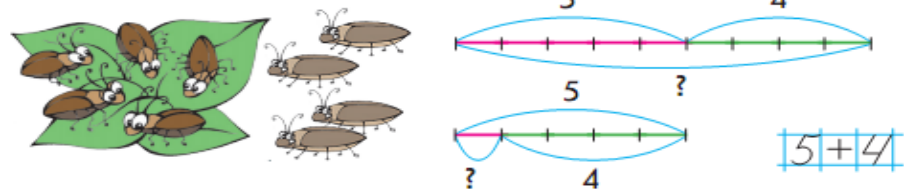
Ми розробили 3 види завдань (інформаційні, творчі, дослідницькі) для формування навичок самостійної роботи у молодших школярів під час опрацювання теми «Прості задачі», які можна використовувати в освітньому процесі початкової школи.

Серед інформаційних найбільше використовуються завдання такого плану:

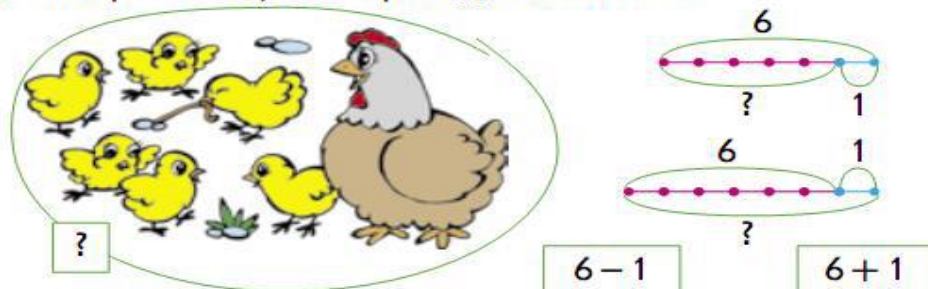
- 6 На майданчику було 5 дітей. 3 дітей пішли. Поясни схеми. Якою дією дізнатися, скільки дітей залишилося на майданчику?



- 4 На гілці сиділо 5 жуків, до них перебралися ще 4. Жуків стало більше чи менше? Вибери відповідну схему. Перевір, чи правильно складено вираз.



- 4 Обери схему та вираз до малюнка.



- 2 Вибери рисунок до виразу: $5 + 3$.



Задача.

На озері було 4 чаплі. Прилетіли ще 2 чаплі.
Скільки стало чапель?

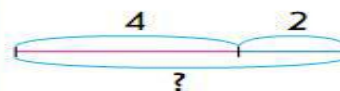
$$4 + 2 = 6$$

$$4 - 2 = 2$$



Розглянь, як записали задачу.

Числові дані					
4	2	?	← Шукане		
4	+	2	=	6	← Розв'язання
				6	← Відповідь



На особливу увагу заслуговують *творчі самостійні роботи*. Під час виконання яких діти отримують принципово нові знання, навички самостійного пошуку знань. Завдання такого типу:

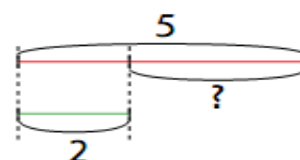
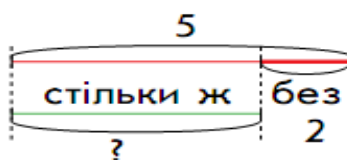
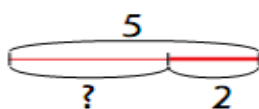
1. Придумай задачу з даними числами: 15, 7.
2. Придумай якомога більше задач з даними числами: 14, 5.
3. Придумай дві різні задачі, що мають дане рішення $12 - 3 = 9$.
4. Придумай якомога більше запитань до даної умови задачі:
У Тараса було 6 машинок, 2 машинки він поставив у гараж.
5. Придумай якомога більше умов до даного запитання задачі:
Скільки залишилось у парку дітей?
6. Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи обернену задачу, щоб шуканим було число 72.
У саду росло 72 дерева. Із них 36 яблунь, решта груші, по 4 дерева у кожному ряду. Скільки груш росло в саду?
7. Зміни умову задачі так, щоб в ньому залишилися тільки ті числа, які необхідні для її вирішення.

З 24 м шовку пошили 3 сукні, 2 блузи і 2 халата. На блузи пішло 4 м шовку, а на сукні на 8 м більше ніж на блузи, а решта - на халати. Скільки метрів пішло на халати?

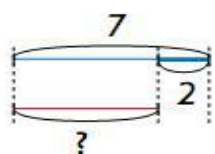
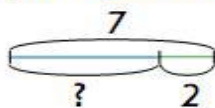
8. Складання задач за пропонованою схемою або малюнком, або навпаки складання моделі текстової задачі за пропонованим варіантом.

8 До кожної ситуації постав запитання щодо кількості банок варення. Обери відповідні схеми. Склади вирази.

- 1) Карлсон з'їв 5 банок варення, а Малюк на 2 банки менше.
- 2) У Карлсона було 5 банок варення. Він подарував Малюку 2 банки.
- 3) У Карлсона було 5 банок варення, а в Малюка 2.



6 Придумай ситуацію, за якою можна скласти вираз: $7 - 2$. Обери схему до цього виразу.



а) Великих і маленьких іграшкових машин разом було 5 штук. Яка кількість маленьких і великих машин, якщо великих було на одну більше, ніж маленьких.

б) Для виготовлення трьох великих і двох маленьких іграшкових ведмежат двом майстрам необхідно витратити 4 години. На виготовлення

маленького ведмежати йде часу в два рази менше. Скільки часу необхідно кожному майстру для виконання цієї роботи, якщо відомо, що другий майстер приступив до роботи, коли перший зшив двох великих

ведмежат і одного маленького, залишивши роботу для другого майстра.
(Працюючи окремо, майстри впоралися із завданням за 6 годин).

Дослідницькі:

Досліджуємо складові задачі:

- Прочитай задачу. Що в ній шукане? Перетвори вимогу задачі на запитання.

Бабуся спекла 15 пиріжків. Онукам віддала 9. Знайди кількість пиріжків, що залишилася.

- Учень виписав числа задачі: 18, ?, 10. Що треба змінити, щоб одержати обернену задачу?

Обернена задача: ?, , 10

На полиці стояли глечики. Після того як з полиці взяли глечиків, їх залишилося . Скільки ... ?

- Спробуй скласти ще одну обернену задачу:
18, , ?

- Склади до запитання задачу із числами 6 і 4. Добери до своєї задачі короткий запис. Розв'яжи задачу.

Скільки дітей стало в класі?

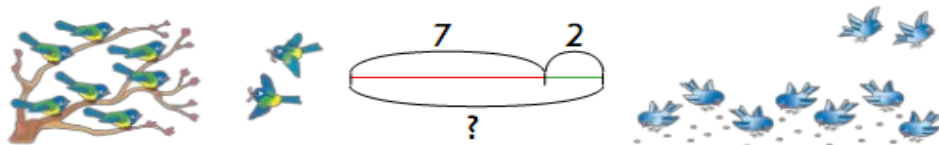
Було — 6 д.
Вийшли — 4 д.
Стало — ?

Було — 4 д.
Прийшли — ?
Стало — 6 д.

Було — 6 д.
Прийшли — 4 д.
Стало — ?

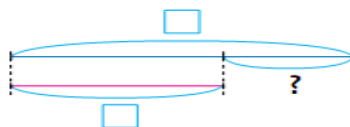
- За малюнком визнач сюжет задачі, введи необхідні дані і сформулюй питання:

- Обери малюнок до схеми. Склади вираз. Знайди значення виразу. Чим корисні пташки?



- Послухай задачу. Перетвори її так, щоб спочатку була умова, а за нею — запитання. Розкажи, як доповнити схему. Дай відповідь на запитання.

На скільки менше літаків у Максима, ніж у Тараса, якщо в Тараса 9 літаків, а в Максима — 5?



2. За короткими записами склади задачі про машини. Розв'яжи отримані задачі. Який зв'язок між цими задачами?

Було – 7 м.	Було – ? м.	Було – 7 м.
Приїхало – 3 м.	Приїхало – 3 м.	Приїхало - ?
Стало - ?	Стало - ■ м.	Стало – ■ м.

Отже, з огляду на вимоги до відбору завдань для складання комплексу вправ і з метою формування вмінь, самостійні роботи (інформаційні, дослідницькі, творчі) сприяють вирішенню основних дидактичних завдань: оволодіння учнями глибокими і міцними знаннями, розвитку у них пізнавальних здібностей, формуванню самостійно здобувати, розширювати і поглиблювати знання, застосовувати їх на практиці.

ВИСНОВКИ

Аналіз вітчизняної і зарубіжної науково-методичної літератури показав, що увага науковців щодо теоретичних засад досліджуваного означення зосереджена на визначені особливостей її змісту. На сьогодні відсутня єдина думка стосовно того, що являє собою самостійна робота: чи є методом навчання, формою організації навчальної діяльності учнів, прийомом навчання.

Виходячи із сучасного розуміння навчання як процесу управління формуванням особистості, тлумачення сутності самостійної роботи, її мета залежить у першу чергу від загальної концепції освітнього процесу. Виявлено, що самостійна робота учнів є способом формування самостійності та активності особистості, її репродуктивних і творчих здібностей, уміння ставити та самостійно вирішувати теоретичні та практичні завдання.

За результатами аналізу літератури визначено, що усі види самостійних робіт, які застосовуються в освітньому процесі початкової школи, науковці класифікують за такими ознаками: за дидактичною

метою, за характером навчальної діяльності учнів, за змістом, за ступенем самостійності й елементом творчості учнів.

У процесі реалізації завдань з'ясувалося, що для ефективної організації самостійної роботи здобувачів освіти, вчитель повинен вміти спрямувати їх пізнавальний процес і правильно вибрати спосіб рішення задачі, при цьому велике значення приділяється вибору навчального матеріалу. Ефективність самостійної роботи досягається за умови якщо вона є одним із складових, органічних елементів освітнього процесу: для неї передбачається спеціальний час на уроці. За умови планомірного і систематичного використання різних видів самостійної роботи на уроках в учнів виробляються стійкі вміння і навички та нарощуються темпи під час її виконання.

Наступне завдання полягало у вивченні вимог до відбору завдань для самостійної роботи учнів під час опанування змістової лінії «Сюжетні задачі та їх дослідження». За основу були взяті такі вимоги як наявність конкретної мети, наявність логічного зв'язку раніше вивченого матеріалу,

поступове ускладнення, врахування індивідуальних особливостей школярів. Для вирішення четвертої задачі був розроблений комплекс вправ з формування навичок самостійної роботи учнів на уроках математики під час вивчення теми у 1 класі «Прості задачі».

На підставі визначених завдань можна сказати, що:

1. Самостійна робота повинна проводитися систематично (з підручником, за картками); правильна її організація сприяє отриманню глибоких і міцних знань.
2. Організація виконання учнями різноманітних за дидактичною метою і змістом самостійних робіт сприяє розвитку їх пізнавальних і творчих здібностей, розвитку мислення.

3. При ретельно продуманій методиці проведення самостійних робіт відбувається позитивний вплив на формування пізнавальних умінь і навичок та просування у вивченні теми.

4. Для самостійної роботи потрібно пропонувати такі завдання, виконання яких не допускає дії за готовими зразками і шаблоном, а вимагає застосування знань у новій ситуації, що сприятиме формуванню ініціативи і пізнавальних здібностей учнів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці та впровадженні технології організації самостійної роботи молодших школярів в умовах дистанційної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобро А. А., Коваль Т. В. Дидактичні умови організації самостійної роботи молодших школярів. *Психолого-педагогічні науки*, 2018. № 3. С.78-82
2. Буряк В. П. Самостійна робота як вид навчальної діяльності школяра. *Рідна школа*. 2001. № 9. С. 49–51. 2.
3. Буряк В.К. Самостоятельная работа учащихся [Текст] / В.К. Буряк. М.: Аспект пресс, 2005. 272 с.
4. Дайри Н.Г. О сущности самостоятельной работы [Текст]. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. № 5. С. 7.
5. Есипов Б.П. Самостоятельная работа учащихся на уроках [Текст]. М.: Педагогика, 2006. 139 с.
6. Єсіпов Б.П. Самостійна робота учнів на уроках. М.: Учпедгиз, 1961. 190 с.
7. Зимняя И. А. Педагогическая психология: учебник для вузов. 3-е изд., пересмотр. Москва: НПО МОДЭК, 2010. 448 с.
8. Зоренко И. С. Дидактические условия организации самостоятельной учебной работы школьников: дисс. ... канд. пед. наук. Кривой Рог, 1997. 181 с.
9. Коменский Я. А. Великая дидактика, избранные педагогические сочинения: в 2т. / Под ред. А.И. Пискунова. М.: Педагогика. 1982. 230с.
10. Кузьмінський А.І. В.Л. Омеляненко. Педагогіка: підручник. К.: Знання-Прес, 2003. 418 с.
11. Максимюк С. П. Педагогіка: навч. посіб. К.: Кондор, 2009. 670 с.
12. Малкин И. И. Рационально организовать самостоятельную работу учащихся. *Народное образование*. 1966. № 10. С. 2-6.
13. Пидкасистий П. И. Самостоятельная деятельность учащихся. М., 1981. 78с.
14. Пидкасистый П.И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении [Текст]. М.: Педагогика, 2000. 386с.

- 15.Скворцова С. О. Методична система навчання розв'язування сюжетних задач учнів початкових класів: [монографія]. Одеса: Астропринт, 2006. 696 с
- 16.Скворцова С.О., О.В. Онопрієнко. Математика: підручник для 1 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків, вид-во Ранок, 2018. 114с.
- 17.Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. К.: Генеза, 1999. 368 с.
18. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. К.: Рад. школа, 1977. Т. 4. 638 с.
- 19.Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. К. : Рад. шк., 1988.304 с.
- 20.Типова освітня програма. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
- 21.Ушинський К.Д. Твори у 6 томах. К., 1954 Т.2. 235с.
- 22.Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К.: Академвидав, 2010. 456 с.
- 23.Шамова. Т.И. Формирование самостоятельной деятельности школьников. М.: Издательский центр «Академия», 2005. 314 с.
- 24.Ягупов В.В. Педагогіка. Методи контролю і самоконтролю в навчанні. Самостійна робота учнів. URL: http://eduknigi.com/red_view.php?id=193
- 25.Ягупов В.В. Педагогіка: Навчальний посібник. К.: Либідь, 2002. 560 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Види самостійних робіт на уроках математики:

- математичний диктант;

- самостійна робота учнів за індивідуальними картками;
- робота в парах (сильніший учень і слабший; або сусіди по парті);
- робота за естафетою;
- самостійна робота на закріплення нового матеріалу за зразком;
- домашня робота (учень має виконати самостійно те, чого навчився на уроці).

2 клас

Тема. Нумерація чисел 1 – 100

Математичний диктант. Записати числа:

- 1) чотири, вісімнадцять, сорок два, сімдесят, дев'яносто дев'ять, сто;
- 2) 3 дес. 5 од.; 6 дес. 8 од.; 8 дес.; 10 дес. .

Тема. Розрядний склад двоцифрових чисел.

Завдання. Розкласти на розрядні доданки числа:

$$43 = 40 + 3$$

$$15 =$$

$$67 =$$

$$59 =$$

Тема. Додавання і віднімання круглих десятків.

Завдання. Виписати круглі числа.

11, 90, 7, 10, 100, 61, 80, 54, 40.

Тема. Назви компонентів дії додавання.

Математичний диктант.

- 1) Записати «сусідів» чисел: 5, 13, 29, 80.
- 2) Числа 32, 64, 20, 15 збільшити на 4.

Тема. Знаходження невідомого від'ємника.

Завдання. Робота за індивідуальними катками.

Н – д. Розв'яжи рівняння.

$$12 - x = 8$$

$$68 - x = 60$$

Тема. Грошові одиниці – гривня, копійка.

Математичний диктант.

- Знайти суму чисел 23 і 34;
- Знайти різницю чисел – 67 і 25;
- Число 36 зменшити на 6;
- Число 42 збільшити на 4.

Іменовані числа. Завдання. Перетворити і обчислити.

$$100\text{к} = \dots \text{грн.}$$

$$45\text{к} + 5\text{к} =$$

$$1\text{грн} = \dots \text{к}$$

$$1\text{грн} - 10\text{к} =$$

Накреслити два відрізки: перший відрізок – 8 см; другий – на 3 см коротший.

Тема. Таблиці додавання та віднімання чисел 2 і 3 з переходом через десяток.

Завдання. Скласти та розв'язати задачі за коротким записом.

1) Було – 11

2) Було - 9

Полетіло – 2

Подарували - 3

Залишилося - ?

Стало - ?

Тема. Додавання і віднімання чисел з переходом через десяток

Завдання. Обчислити кругові приклади.

$$19 - 4$$

$$10 + 9$$

$$20 + 6$$

$$23 - 13$$

$$26 - 3$$

$$15 + 5$$

Робота в парах.

Завдання. Перетворення іменованих чисел.

$$1 \text{ м} = \dots \text{ дм}$$

$$1 \text{ доба} = \dots \text{ год}$$

$$1 \text{ рік} = \dots \text{ міс}$$

$$1 \text{ дм} = \dots \text{ см}$$

$$1 \text{ тиждень} = \dots \text{ дів}$$

$$1 \text{ грн} = \dots \text{ к}$$

Тема. Знаходження периметра (квадрата, прямокутника, трикутника).

Індивідуальне завдання кожному учневі. Знайти периметр:

- Квадрата зі стороною 3 см;

- Прямокутника зі сторонами 2 см і 4 см;

- Трикутника зі сторонами 2см, 3см, 4см.

Тема. Вирази з дужками

Завдання. Обчислити вирази, враховуючи порядок виконання дій у виразах, що містять дужки. (Учні обчислюють біля дошки з коментуванням)

$$5 + (18 - 9)$$

$$21 - (40 - 20)$$

$$94 - (54 + 40)$$

$$15 + (19 - 16)$$

Тема. Усне додавання і віднімання двоцифрових чисел з переходом через розряд.

Завдання. Розв'яжи з поясненням.

$$37 + 17$$

$$18 + 34$$

$$46 + 28$$

$$34 - 20$$

$$65 - 55$$

$$94 - 27$$

Тема. Табличне множення і ділення

Завдання. Заміни додавання множенням.

$$4 + 4 + 4 + 4 \quad (4 \times 4)$$

$$6 + 6 + 6$$

$$3 + 3 + 3 + 3 + 3$$

$$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2$$

Завдання. Заміни множення додаванням.

$$2 \times 4$$

$$4 \times 6$$

$$8 \times 4$$

$$5 \times 3$$

$$6 \times 5$$

$$7 \times 2$$

Завдання. Обчисли вирази.

$$2 \times 6 + 12$$

$$4 \times 6 + 6$$

$$7 \times 8 + 10$$

$$3 \times 4 - 2$$

$$5 \times 8 - 20$$

$$9 \times 3 - 17$$

Завдання. Визначити порядок дій у виразах. Обчислити.

$$10 + 2 \times 7$$

$$15 - 10 : 2$$

$$18 : 2 - 3$$

$$24 - (6 : 3)$$

$$(9 \times 3) + 3$$

$$4 \times 5 + 20$$

Додаток Б

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ
ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ХЕРСОНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

Я, _____ Ізмайлова ОленаСергіївна

учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

- дотримуватися:
 - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної доброчесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене

можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

29.03.2021
(дата)



(підпис)

Олена Ізмайлова
(ім'я, прізвище)